

tagerne næsten alle er universitetsfolk. Mødets emne var »Historikerens forudsætninger og funktion i samfundet«. Sammenlignet med flere af de tidligere hæfter i denne serie forekommer resultatet, trods det spændende emne, noget tyndt. Det hænger muligvis sammen med, at tilrettelæggerne af konferencen synes at have villet dække et så bredt spektrum som muligt af historikerens samfundsmæssige funktion, både som påvirket og som påvirker af samfundet, »en intern og en ekstern problematik«, som man kalder det (s. 131). Resultatet er blevet, at de aspekter, der er valgt ud, ikke er blevet særligt indgående behandlet. Især forekommer afsnittene om historikerindflydelsen i samfundet ret overfladiske og de synspunkter, der præsenteres her, i det store og hele velkendte. Men på den anden side skal det så også anføres, at flere af foredragene synes velegnede som diskussionsoplæg, hvad der jo også har været deres primære funktion.

Man har valgt at gribe emnet an fra tre synsvinkler. Den »interne problematik« dækkes af »nogle funderinger«, som de beskedent kaldes, af Rolf Torstendahl om »Historikerens bundenhet av sin samtids intellektuelle liv«. Han understreger heri historikerens normsystemers og begrebsapparaters afhængighed af »det intellektuelle liv« og som sådan tids- og miljøbundne. Som eksempler nævnes intersubjektivitetsreglen, kildekritikken og statistiske regler. Dette er et centralt og for mig at se selvfølgeligt synspunkt. At det skulle være »mere interessant og opsigtsvækkende«, end at historikere også i »politiske vurderinger og lignende« på samme måde er påvirket af sine omgivelser (s. 17), kan jeg dog vanskeligt forstå, bortset fra at man hidtil har hæftet sig mest ved politiske forholds betydning for historikeren. Dette gør også de to øvrige indlæg indenfor dette aspekt af emnet, idet Niels Erik Rosenfeldt skriver om »Videnskab og samfund i Stalintidens Rusland« og Jorma Kalela gør nogle overvejelser »Om »begrænsningar« i historikerens engagemang i politiken«. Undertegnede havde størst udbytte af dette hovedafsnit (hvilket måske først og fremmest er udtryk for interessesammenfald).

Den »eksterne problematik« behandles under to synsvinkler. Håkan Andersson, Åke Holmberg og Gudmund Sandvig beskæftiger sig med forskellige problemer omkring historieundervisningen i skolen, hvor nok især Sandvigs indlæg om »Indoktrinering og verdiformidling« er tankevækkende. Hans Villius, Niels Skyum-Nielsen, Hans Frederik Dahl og Karsten Fledelius drøfter historie i TV, hvor det interessanteste aspekt er konfrontationen mellem en historiker/TV-producent (Villius) og historikere/seere.

Der er stillet mere plads til rådighed for diskussionsreferaterne end tidligere, hvilket er glædeligt al den stund udvekslingen af synspunkter er et af en sådan konferences hovedformål. Men de er stadig temmelig fragmentariske, og det er beklageligvis stadigvæk sådan, at de refererede synspunkter er anonyme. Referaternes værdi er således yderst problematisk, og det er vel et spørgsmål, om der er nogen større grund til at bevare dem i den nuværende form.

Jens Chr. Manniche

Leo Huberman: Menneskehetens rikdommer. Pax Forlag, Oslo, 1974.

De senere års intensiverede beskæftigelse med de lange linjer i produktionsmådernes og samfundsformationernes udvikling har ført til fornyet interesse for og genudgivelse af en række af de ældre værker om disse problemer. For nogle år siden udkom Leo Hubermans klassiske marxistiske værk »Man's Worldly Goods« på svensk med en perspektiverende indledning af Lars Herlitz, og den er nu også udsendt på norsk. Siden Hubermans bog udkom første gang i 1936, er der skrevet adskillige reolmeter bøger og tidsskrift-artikler om de overgangsproblemer mellem feudalisme og kapitalisme, som han behand-

ler. Selvom bogen på mange punkter er blevet overhalet i den nyere diskussion, er den stadig værd at læse. Den er præget af en stilistisk og intellektuel friskhed, som savnes i megen nyere marxistisk litteratur.

Niels Finn Christiansen

Lucien Febvre: A new kind of History and other Essays. Ed. by Peter Burke. Harper Torchbooks, New York, 1973. xii + 275 s.

Trods eksamensordningers krav om, at historiestuderende skal have læsefærdigheder i fransk, må det nok erkendes, at danske historikers kendskab til fransk historieforskning stort set er yderst begrænset. Det kan derfor kun hilses med glæde, at flere og flere af dette århundredes mest fremtrædende franske historikers hovedværker efterhånden oversættes til engelsk og tysk. Ja, for få år siden blev det danske bogmarked sågar beriget med en oversættelse af Marc Blochs »Apologie pour l'histoire ou métier d'historien«. Med god grund har udlandets interesse først og fremmest samlet sig om Annales-skolens hovedkræfter, Lucien Febvre, Marc Bloch, Georges Lefebvre, Fernand Braudel. Deres indflydelse på den vestlige historievidenskab inden for det sidste halve århundrede kan næppe vurderes højt nok. Om det så blot var for at udbrede kendskab til fagets udvikling i dette århundrede, kunne det være grund nok til at videreformidle disse historikers arbejder uden for en franskkyndig kreds.

Her foreligger i engelsk oversættelse en udgave af nogle af Lucien Febvres mest centrale og karakteristiske kortere afhandlinger. Sammen med Bloch grundlagde Febvre (1878-1956) tidsskriftet *Annales d'histoire économique et sociale* (idag *Annales (Économies, sociétés, civilisations)*), som blev bannerfører for deres opfattelse af historien, en ny slags historie, som det siges i titlen på et essay fra 1949, hvori Febvre anmelder Blochs »Apologie pour l'histoire«, og som udgiveren Peter Burke har valgt som titel på samlingen. Denne opfattelse forlangte dels, at historikeren skulle »organisere fortiden i overensstemmelse med nutidens behov«, således at historien altså havde en social funktion (s. 41), og dels, at historien betragtede menneskelivet i dets totalitet og kompleksitet, anskuede mennesket i hele dets sociale sammenhæng, og ikke blot nøjedes med at beskæftige sig med aspekter af historien. En »integreret historie« (*histoire intégrale*) kaldte Febvre det, en »menneskelig historie« kaldte Bloch det. I den foreliggende samling understreges det sidste synspunkt nok kraftigst i en række artikler fra Febvres egentlige forskningsområde, den franske reformation og fransk tankegang i det 16. århundrede. I den berømte afhandling fra 1928, »The origins of the French Reformation: a badly-put question?«, argumenterer han for, at religionshistorie ikke bør opfattes som en institutions, nemlig kirkens, historie, men mere bredt som menneskers religiøse idéers og følelsers historie, knyttet til økonomiske og sociale forandringer. Udvalget lægger i det hele taget vægt på Febvres interesse for historie og psykologi – dette er titlen på den indledende artikel – dvs. det menneskelige bevidsthedsliv i det hele taget, det område, som ifølge Marc Bloch netop i sidste instans er historiens område, og som omfatter både følelser, trosforestillinger, ønsker, motivationer, betragtet i deres rette samtidige kontekst. Det er en hovedopfattelse, at det åndelige klima manifesterer sig kraftigt i alt, hvad der skabes i et givet land på et givet tidspunkt – materielle som intellektuelle arbejder, politiske systemer og filosofiske teorier, religiøs tro og sociale aktiviteter (s. 193), og det er dette åndelige klima, Febvre forsøger at fastlægge, gerne ved hjælp af videnskaber, som ikke traditionelt regnes som hørende til historievidenskaben i snæver forstand. Et eksempel herpå er nogle artikler om forskellige begrebers historie i Frankrig (*Frontière, Civilisation, Renaissance*).